

Pròleg a Regist

x. Aragó

Prefaci

De ben andarí, voldiria que el lector ~~obligatòriament~~ <sup>d'acord</sup> apreciés  
tampí <sup>esment</sup> a la alta importància <sup>d'aquest llibre</sup> en el desenvolupament ~~de~~  
del coneixement històric de la correspondència del nostre passat. Voldiria  
situar-lo davant un catàleg de registres de documents de la Cancelleria  
de la electivitat catalana del segle XVI y d'un miler de  
pàgines disperses del mateix Consell d'Aragó de la mateixa època. Ordres  
reials, dispensicions iirregulars, informacions, supòsiques, comunicats,  
inventaris, etc. Un <sup>etc.</sup> moment de paganosa sobre la qual ningú no hauria  
mai gosat posar-hi els ulls; plena de pels, s'entén. Perquè, si no, des-  
de <sup>del</sup> la pàgina que acompanya <sup>la</sup> l'obra <sup>de l'autor</sup> del recercador històric. I  
diria <sup>que</sup> era <sup>una</sup> excepció <sup>que</sup> supera <sup>el</sup> cas <sup>de</sup> l'autor <sup>de</sup> l'obra.  
Voldiria que n'hi en diu més resse cap fil conductor, <sup>com</sup> que es que  
el guileg el un el gròs que <sup>cereç</sup> comença el fil argutif  
en una comarca com verge que apareix de cap més. Se'n diria  
que és una obra gairebé impossible de donar a llum en tota una vida,  
no tant per la seva magnitud, <sup>que</sup> n'hi ~~ha~~ <sup>ha</sup> <sup>1000</sup>, especialment, per l'age-  
tament necessari d'envolar les forces apartant la ~~massa~~ immensa  
terrenada de les vies banals per deixar la <sup>que</sup> rigresa d' una  
quantitat inèdita feta segle. Cal un espai de de tempat,  
una il·luminació a prova de defalles espirituals i materials, i, sobre tot,  
la ferma convicció de que el se planteja una afinitat d' anotar uns

(2)

concrets  
resultats d'entre fàmila de conjunt, de saber-se, per tant, integrat en una responsabilitat col·lectiva. ~~per la seva~~ ~~per la seva~~  
~~l'avocament~~ ~~gairebé~~ ~~de~~ ~~dissi,~~ ~~sobre la monotonía~~ ~~aprovadora~~ ~~de la~~  
~~l'adreça~~ ~~les~~ ~~vegades~~ ~~i~~ ~~casolanes.~~ Tuttament, amb la comprensió d'una  
dies de bona sort, en els quals, sera la il·luminació dels venidors  
cognites de l'autoritat real oficial, blanquejant ~~una~~ ~~una~~ ~~blanquejant~~ ~~una~~  
~~blanquejant~~ fulguira el llamp de que il·luminarà amb clare-  
dat i spectaclos els dies o més propers dels noms i de la societat que ens  
precediran.

precedent.

Una tancada d'aposta mena és la que ha permès a Joan Reglà de donar nos d'aposta sobre Felip II i el bandolisme català, centrada en la figura del virrei Diego Hurtado de Mendoza. Aquesta fa quatre anys ~~se acceptat~~ que acceptà la comesa ~~d'abastir~~, difícil ni m'hi ha en el terreny de la ~~història~~ histriografia, d'interpretar d'entrecercar la narració històrica de la nostra vida històrica, interromputa per del regnat de Ferran el Catòlic a l'incipient de 1540. Calia una decisió ~~marcada~~ intel·lectualment nissia per desfugir-se ~~de la seva brillantor~~ de la seva l'atració d'altre tems més brillant de la història de la Catalunya moderna - la guerra dels Segadors, la reemergència del poble sota Carle II, l'ascensió mercantilista del regne XVIII, la figura de Capmany i el seu temps, la Tinenta d'Urgell i els orígens del carlisme ~~total~~, la Comissió de Fabriques i la burguesia liberal, els homes del 54 i del 68, la ideologia política catalana nota la Restauració, etc - ~~que es considera~~ deliberadament un

i capturnar-se en la tribuna ~~figura~~ <sup>→</sup> ~~d'aperta abertura~~ dels  
grans  
puntà del regle XVI, sense altres horitzonts prometedors que les figures i  
els banders ~~probablement~~  
<sup>bola d'ells,</sup> dels burgess, dels clergues i  
del consell del temps, ~~bola d'ells,~~ <sup>en principi,</sup> figures de la mateixa categoria  
en l'scenari històric. Però era absolutament necessari per tenir una  
idea clara del nostre passat. I així, amb la disciplina que caracteritza  
les grans empreses socials, En Regla inicia la seva tasca ~~amb~~ <sup>amb</sup> armar  
de pacífica guerra al desgast contra la impaciència, la vulgaritat i  
l'anciadota. La iniciativa ~~del~~ <sup>del</sup> ~~monarca~~ <sup>de</sup> abraçant per de la apert adreça  
del seu projecte de documents. Perquè, si aperta és una virtut  
encàrcel, calia ~~protegir~~ <sup>defensar</sup> tota petjada interessant, examinar el  
paràgraf rebel i pustar-lo com a primer d'excepció. Treball i in-  
tel·ligència han estat premiat per Regla amb una perseverància que  
palesa fins a un puntum punzar el catalanisme gran en ~~los~~ <sup>la</sup> propers anys, a  
despatx de la mano de menys ~~que~~ <sup>que</sup> tingueren la coste obre  
d'aquesta "Història de Catalunya" de Ferran Soler. La època  
éempla admirable, el primer de tots, al menys judicial, cosa ralenta  
amb tanta debesa, a vegades genial, el scull de l'absoluta manca  
d'informació.

~~Esperem que es dient~~ <sup>que</sup> ~~es dient~~ <sup>que</sup> ~~es dient~~ <sup>que</sup> ~~es dient~~ <sup>que</sup>

En amics d'En Regla esperem que d'entre d'uns ~~seus~~ amics  
podrà escriure una monografia que es convertirà en un dels clàssics  
de la nostra història: la Catalunya dels àntzis. Aleshores trobarem  
aplegat tot l'any marí apliquada tota la documentació del nostre

(4)

avui i l'haurà completada amb la documentació fina que es conserva a l'Institut dels Estudis Catalans. Però mentre no poguem aplaudir l'acabament de la seva gesta, és bo que ens vagi donant els principals elements mentals que els d'ara ja ho assolit. És possible que s'hagi de rectificar en qüestions a detall i també que <sup>l'equ</sup> la camada sigui més substancial. Però a l'obra present i la que ~~ja~~ ja té en premsa sobre els viatges de Catalunya durant els segles XVI i XVII, constituiria una anticipació benvinguda pels historiadors i absolutament imprescindible pels amants del nostre passat i, sobretot, per aquells que s'impliquen en les interpretacions personals per a la comprensió de la Catalunya actual.

x x x

Infrontar-se amb la figura de Felip II d'Espanya i els seus més singulars que poden sumptar els caravells de la nostra historiografia moderna. Ha estat examinada per tants grans talents, no n'han dit tants coses, s'hi ha centrat una metafísica i una contra-metàfísica de tal abast, que més que delit l'historiador sent pànic quan ha de tornar <sup>des</sup> (d'onicolar) a la més petita engroga ~~de la seva infància~~ <sup>de l'au</sup> del desmoronar <sup>de</sup> del monarca. Solament coneixen dos mètodes per apropiar-se a ell: el personal o l'anagòric o parapetar-se rera muntanyes de documentació, com feien tots els grans intèrprets de la personalitat del monarca, o confiar en la més pura imbuïció ~~de~~ <sup>de</sup> els

reflexos del saltimbancisme aragóita, com ~~soles~~ per la majoria (5) dels despescapats que cada any bloquen centenars d'articles a la ample ampla amb centenars d'articles de la bibliografia ~~de~~ correspondent pertanyent al nostre personatge.

El mètode de Joan Reglà pot definir-se com el d'aproximació massiva i perfecció. De documents, ben die!, no hi manquen. ~~sobretot~~ El lector no podria comprovar a sequilla referint-se a les abundoses notes que陪伴en el text. Altres més, si n'hauria limitat a plagiar l'astruït Ferran Soldevila, el qual, en la seva "Història de Catalunya", continua sorprenent de tanta professionalitat i prudència per l'agilitat i intuició amb què sabé enfilar els escassos materials apropiables que tenia entre mans. O bé, hauria pres en volta catalana la important contribució que Fernand Braudel feu durant a l'estudi de la problemàtica mediterrània de Felip II. Gràcies a les seves recerques a què araba d'alludir, en Reglà pot desprendre's de l'un i de l'altre i emprèndre un rol propi, sense tenir cap temor a barrinjar a la primera sortida topada amb els seus documents. Caler l'originalitat, ja la seva recerca el prejudicava més que no l'afavoreix, en el sentit que ~~ha de fer història viva, ass~~ els nous horitzons no'n presenten amb la mateixa certesa de la seva viva; com arrenca't que ~~d'ores~~ pateixen de la pedra ~~en els~~ del passat, sense aquell puntament que dona la dignitat intel·lectual mitica de generacions d'estudiosos. Però els documents són, i documenten amb ells la bastida de l'edifici que ens permet d'abordar des d'un nou punt de vista la figura i el rodat del protagonista.

de tanta peripècie històriques.

Aquest punt de missió s'perfície. En Reglà ha actuat des d'un  
 altre molt precís: la Catalunya del regne XVI. Alguns han dir trobat  
 millor ~~estabilitat~~ que n'haigut instal·lat de bon acordi en la matèria  
 i tot el President, ~~herrero~~; que haigut llibertat amb la seva farta i la  
 de més i els contra-més, amb tot el més ver i llegendaris creat  
 a l'entorn del monarca de l'Emperador L'Imperial. Amb aquest sistema  
 s'absolutament paronellable. Qui s'inténdi, per això i capacitat que  
 posseï en la taca, no hauria d'equarriar-se amb sombra i el  
 seu treball ress ~~era~~ ~~era~~ ~~era~~ un nou fantasma que afegir als que  
 ja hi continuen roncaren a aquella biografia. Per això hem veiem  
 que tots els estudiós de Felip II envenen temes indirects, obres hispano-  
 europees, preparant-se per a l'atac final a una fortuna gaucha insegu-  
 nable. Si abans ja ~~abundant~~ <sup>conviencial</sup> el resultat arribà sobre l'e-  
 conomi, les finances, el comerç i els homes d'aquell moment; ~~en~~  
 el dia de demà vindrem ~~una~~ <sup>una</sup> vila i utilitaria de l'extinció  
 social, com a base prima per a entendre l'actuació del rei, per a  
 comprendre les relacions privilegiades respecte a les successives mit-  
 eugenes, atacs, aliances diplomàtiques, política i religiosa. En aquesta  
 joia ~~conf~~ tècnica de foc creat per a obrir brecha en el ~~des~~ reducte  
 filipi, Reglà ni afigiu, plegat a la idea del ~~historiador~~ ~~historiador~~ i  
 franger que ~~han~~ examinat l'actuació del President des de ~~les~~ seves  
 dues patis respectives - solent, des dels Països Baixos, on Felip II  
 s'una vivència històrica de primera volta -, l'examen regional

(7)

geniusular no secessionista. En a dir, dels antics territoris autònoms de la Monarquia Espanyola que no s'adheríen endavant per cap abraçament separatista - religiós o polític -, ni si què col·laboren en la mesma de la mateixa possibilitat pel desplegament de la política imperial de Felip II davant els seus enemics: hereus protestants, francesos i portuguesos.

In aquest cas es troba plenament Catalunya. Una Catalunya que podrien pronunciar estabilitzada, tant en el seu mecanisme econòmic, com en la seva estructura social, els diversos polítics i el dirigent cultural. Feren el Catòlic just cloqui la seva pràctica evolutiva del país durant el Quinto regle XV ~~reglament~~ definint legalment les funcions dels homes i relacions d'homes a homes i de societat a poder en una construcció ~~que~~ aspecte clàssica ~~que~~ gairebé exhaustiva. Solament avui ~~hem comprès~~ <sup>hem comprès</sup> el que fan aquella obra de restauració ferraniana, que tan apretada ~~de~~ <sup>d'</sup>ordenacions ~~de~~ constitucions i reglaments, que entre obligacions ~~permanents~~ ~~per~~ electoris ~~mobres~~ tan abundant de eleccions constitucionals, que amarrarien ~~retallant~~ el caràcter social del país, amb eleccions mobres dels propis catalans, sense permetre-li de fer qualsevol moviment. A finals d'aquella centúria tant el monarca com ~~de l'equip~~ dirigent la minoria governant - la que nombria la Diputació del General i els municipis <sup>importants</sup> ~~catalans~~ - considerava que no hi havia millor solució per a evitar la reagrupació de les dissidències internes, manifestades amb tanta violència durant aquella mateixa centúria, que ~~propulsar~~ ~~en~~ intensificació del ~~populitzat~~ el monar-

ment legislatiu medieval, davant mantenint les respectius zones (8) d'influència política de qui havien gaudit els aspectes classe socials  
creadors de la primera de l'agència Catalunya: els barons feudals i els cavallers feudals,  
els ciutadans urbans, i el patriciat urbà ~~i els mercants~~ <sup>mi</sup> ~~despar-se amarrar~~ comercial.  
Però els pobles no poden ~~estabilitzar-se ni amarrar-se a les baixes~~  
a una representació relativa. Perquè han un punt comú per a tota Europa  
en el llarg període planat a l'expansió econòmica del segle XVI, en  
gran part stimulada per la descoberta i el treball americans, l'estrucció  
~~revelà la seva absoluta inadequació al nou~~ <sup>tempo</sup> ~~espai i social de Catalunya, estabilització com ho va fer el Rei Catòlic, amarrar a ciutats~~  
però ~~Catalunya a ciutats~~ no podent-se adaptar a la nova circum-  
stàncies per manca de flexibilitat, pressupost ~~ciutats baixes~~ el llarg  
de tots els ~~mercats~~ <sup>mercats</sup> i ~~estabilització~~ <sup>estabilització</sup> i opressives,  
la Catalunya de Carles V i Felip II no arreplegà més que <sup>un</sup> migrat  
reflex de la prosperitat general. I això fou suficient per què el capdavanter <sup>un</sup> a consideració satifets. Mentre tant, el país <sup>no</sup> podria <sup>ser</sup> ~~ser~~. Aquesta  
é la sensació que em dóna la lectura de la noves trables d'en Reglà.  
~~que es va comprometre la blanca pintura del front.~~

La pur a les consultes, la temeritat  
del demà, manà condueix a la futilitat

V'hi ha per exemple el cas dels bandolers, que tant <sup>ocupa</sup> bones planes  
camps d'aquest llibre. En Reglà n'estima les causes objectives, acceptant  
~~modificant~~ o modificant les conclusions de Braudel i dels altres historiadors  
que l'han precedit i ~~les~~ <sup>que</sup> s'aplica als més mediterranis, les geogràfi-  
ques i alimentaries, la social, i històriques. Les llunyanes i les immediates,

(9)

de geogràfiques i de socials: la rebel·lió contra els Estats organitzats, la fam i la pestilència, les classes superiors fan reaccionals, l'oposició entre ~~el~~ el rural i la ciutadania, l'exercici sentimental del Baró, el contrast entre l'opulència d'un quart i la miseria general, (la pressió dels immigrants), la desemprenedoria i l'articulació social. Tot això s'ha molt ver i explica el mecanisme general del fenomen, així s'arren. Però a Catalunya el bandolerisme s'ha, per damunt de tot pronament, la manipulació de la poderia podridosa de la societat encantada ~~en~~ del governament d'una societat no ~~que no~~ està regada per cap ferment social al seu interior, després amunt regada pels vells sangvinis que encara de forces que encara renovar la forces (<sup>vital</sup> i solo pudent) duren als articulacions ~~que~~ ammos concepte les metges dels costos en descomposició. I per aquella causa que el bandolerisme és un mal tan ~~d'estè~~ i inseparable en la Catalunya del Cinc-cent; i que no hi ha qui trobar un límit entre un mal que afecta tot el país i que devora ~~totalitats~~ píntat i vila, poblet i masia, riu i pàgina, capella i frare. Tots hem ~~estimem~~ sent contaminat ~~totalment~~ per aquella pràctica de subversivisme col·lectiu, un molt dels ciutadans per la nostra època pensem cercar-hi ~~per~~ <sup>els</sup> ~~que~~ <sup>que</sup> ~~que~~ el finalment privilegiat a l'anarquisme contemporani.

En aquestes circumstàncies, Catalunya era un país d'excepció per a l'estensió espandida del protestantisme, en la forma era francès: el calvinisme. Mentre de l'altra banda els Pirineus al més occità recumbia una regada més ~~total~~ a la dis-

(10)

si'dèria religiosa i n'organiitzava militàriament per a donar la resposta  
política als ~~longuets catalans del segle~~ al governament catòlic de París,  
garcos i altres milícians venien al Principat encarar per treballar  
reperetat ~~enemics~~ o obtemir-hi uns engrans de la ressaca  
catalana figura que es de Sevilla inundara a peu a peu tota la Monarquia  
que spanyola. Incaix que bona part d'aquests immigrants ~~no hingueren~~  
<sup>retrovar-se,</sup> formada una ideologia religiosa/concreta, <sup>és degut</sup> ~~incident que l'exemple que~~  
del poble un exemple evident, després del fet que revela el poble lliure,  
que Catalunya ~~o entregués~~ que l'exemple dels hugonots creuà les fronteres  
i arançà perillosament cap a l'interior de Catalunya, ~~longuera~~  
on la descomunicació social i política hauria fet fruita una pesillina  
collita. La referència a les execucions de Lutxam a Barcelona, la proua  
del combat entre hugonots i bandolers, la sorpresa i els aspiracions  
recularitzadora de la <sup>baixa</sup> noblesa de l'Urgell, la impicàcie de C'Inquisició  
Barcelonesa, reflectides de seguida a C'Inquisició i Roma, fols en  
la inquietud d'aquells moments, <sup>els</sup> especialment pecunials <sup>espa</sup> ~~de~~ l'any  
~~1562~~ ~~beno cap més de tres podem parlar de~~ Certament, Catalunya  
no s'ella va tornar <sup>encara</sup> cap al protestantisme; però es feren molts  
nombrós i les herències, ~~entre~~ aquells ~~últimes~~. Felip II resultà ~~de~~  
~~la atmosfera~~ <sup>en</sup> fer ressò del maltract i del penit. I això  
de d'una època tan avançada com 1568, en el qual any Regla s'ha  
la primera visita del monarca cap al que anomena, amb certa la  
imperiabilització de la Corona Hispànica.

Afegim-hi el penit dels hereus, present cada anyada a la terra  
unter catalanes, i vindrem el triangle sols et quat de les preoccupacions

(21)

contant de Felip II respecte a Catalunya: bandolers, protestants i  
otomans. I ~~forment~~ Canàs el Principat en una dissidència política  
o religiosa en el moment en que ~~Pere~~ Constantímbol amenaçava  
la seguretat de l'imperi hispànic i perturba el desordre o l'interior  
de la terra, on s'aprecien els mors de les Alpujarres? Catalunya a  
no una poca mica delicada en el conjunt ~~de la política del Rei~~  
del Regne del Rei Prudent perquè aquest pogués discernir-la. I no solament  
descanar-la; perquè Felip II no en troqui consciència ràpidament  
de la situació catalana. La raó principal d'aquest silenci i que la  
~~no~~ mirada "reaccionària" - perdona la expressió, ~~és per entendre'm~~  
~~que~~ Felip II no s'feu el 1580, com s'admet generalment sino després  
més avanç i degut preciament al cas de Catalunya, que succeeix  
ràpidament a l'altament revolucionari del País Baixos de  
1566. S'entra que no perquè ever acceptada de pla, ni en present a un  
a una magnífica hipòtesis de reboll, que donà un joc considerable  
i contribuí una aportació verament seminal a la ~~figura~~ història  
de Felip II.

Procedint, doncs, pel mètode d'aproximació regional, Regla  
ha obert uns horitzons novissims a una història ~~tan vella com~~  
~~que~~ els horitzons més studiades. I, a més, ha donat testimoni d'aspects  
particulars de la figura de Felip II que fins ara s'han deixat de  
saber tot, la seva preocupació ~~minor~~ per la interrupció dels problemes  
diplomàtics i polítics, en els quals, certament, s'hi organitza de tant  
en tant. Una visió, com diu l'autor, molt més ampla que la que li

Més enllà de la majoria dels seus biògrafs. ~~Això~~ <sup>Però</sup> al vertut d'això, un home sensiblement i l'home sensiblement precupat pel món, un filip II que a vegades deixa la seva prudència per caure en la imprudència. L'ordre d'evacuació de Mallorca - per <sup>sort</sup> fortuna, desmata - revela un moment de clarificació mental del monarca en el terreny militar i diplomàtic. L'empresonament del diputat de Catalunya, un altre en el terreny pocat religiós i psicològic. Tot això molt sumà ~~això~~, lleny de les categories classificacions categoriaires i distingintius - bo i avolent - de la histriografia filipina.

x x x

Finalment. Així si el psicòlista ha de definir en breu paraula l'objectiu d'una obra, aquells podrien ésser aquesta: una obra de la jove histriografia catalana ja le millor comprensió del passat ~~comú~~ comú passat dels pobles d'Espanya.